

TIDEVARVET

Nr 8. 19 febr.

Nr 8. 5 årg. 1927.

Tidevarvet N: 8

Utlagsrösten, ledande artikel.

Redaktör Harry Hjärne, som vid Göteborgsposten på genomsnittligt sätt tillämpat industriell demokrati, uttalar sig om systemets svårigheter och stora möjligheter.

"Det är ett helgerän" är ett uttalande från diskussionen om kolonitradgårdarnas öde.

Det är något galemt med lag och förordning, av Rut Adler.

Pressen och brottmålsreferaten, en intressant diskussion i Göteborg, refereras av K. C.-II.

Under strecket: Slaktlivet och de politiska linjerna III, av Emilia Fogelklou.

Köp ej underkläder eller strumpor utan att först se Twilfitts kvaliteter och höra dess låga priser i Nybrog, 11.

Hostolbröstkaramell finnes överallt Söderlögns-Aktiebolaget, Stockholm

Olga Eim Dahl Modemagasin Sveavägen 55. Tel. 50 51 STOCKHOLM

Blöm ej Spångbergs Blommor 12 Birger Jarlsgratan 12

Föreningen Kvinnolistan sammanträder fredagen den 25 Februari kl. 5:30 e. m. K. F. U. M:s 1179-184. Stadgar uttaga, styrelseval m. m. Korta anföranden av Ingeborg Walla, Eva Andén, Ada Nilsson. Kandidatnummring. Nya medlemmar utana inträde.

Engelbrocks Stjuksköterskobyrå utsätter sjukvårdare och barnskötare för. Vallhallvägen 14 B, Stockholm Tel. 80 41. N 24 12

Industriell demokrati.

Dess verklighet och innebörd, av Harry Hjärne.

Göteborg har infört industriell demokrati vid sina kommunala verk. Det är första gången en svensk kommun förökar sig på experimentet och det bör därför komma påräkna en flyktig intresse. De flesta göteborgare anse det dock vara en tveksam sak att stå som föregångare på detta område. I allmänhet betecknar man den industriella demokratin vid de kommunala verken, icke som ett uttryck för de anställdas livliga önskan att tjäna förtjänst och göra sina idéer, kunskaper och färdigheter fruktbringande i största möjliga utsträckning — vilket är initiativlagarnas avsikt — utan som ett påslag av samhälls-ekonomisk klasserätt. De tidningar utanför Göteborg, som kommenterat beslutet, ha djupit beklagat de arma göteborgarna. Ja, beslutet om driftsämmande tycks rent av ha blivit ett tillhugge i årets valstrid i Stockholm. Personligen vill jag dem som uppträtt emot det förslag till driftsämmande, som Göteborgs stadsfullmäktige med knappast möjliga majoritet beslutat. Men detta beror icke på någon rädsla för industriell demokrati eller på osäkerhet om dess förmåga att främja produktions- och utvecklingsarbetet. Det första jag gjorde sedan jag blev egen företagare, var att införa industriell demokrati och detta i långt radikalare form än Göteborgs stadsfullmäktige. Resultatet har blivit en härlig kamratskap över lag och sänkta produktionskostnader. Egentligen är det just detta intresse, det som för mig problemet framstår som det betydelsefullaste i tiden, som gör mig betänksam så snart det blir tal om lagstiftning på detta område och kommunala ingripanden. Staten och kommunerna kunna lätt genom förhastade och oömliga stöd göra företagare och arbetare missnöjda. Politiker ha nu en gång en ovanligt förmögna att kränga till i och för sig enkla saker. Under diskussionen kring den industriella demokratin vid de kommunala verken har man också vänt en misskänd förmåga att missförstå varandra. Och värre blir det naturligtvis.

Just med tanke härpå är det tråkigt att den industriella demokratin under experimentstadiet skall tillämpas inom kommunala verk. Ett misslyckande vid de kommunala verken skulle i hög grad skada den industriella demokratin icke icke minst därför att det är så väl bekräftat att eventuella misslyckanden bli kända. En enskild företagare som experimenterar med en sådan ordning, kan undvika sig all publicitet. Gör det, så går det och andra följa efter. Företagare av den typ, som har intresse av sådana experiment och som tillhör den kategorien av människor, vilka bruka tycka, läsa i allmänhet icke av någon överdriven anspråkslöshet. De tala om sina eventuella framgångar för vem som vill höra på och så föres tanken vidare. Misslyckas experimentet är det endast några få, som känner till det. Det blir en sak, som icke angår någon. Folk talar i allmänhet icke om sina misslyckanden. Men med kommunen är det en annan sak. Uch, jag riktigt ryser vid tanken på de utläggningar, som slogs komma till synes i press och framföras på valmötena, därest göteborgsexperimentet misslyckas. Ett sådant misslyckande skulle i hög grad försvåra arbetet för industriell demokrati.

Bäst vore förvisso om utvecklingen ginge så att det allmänna till en lärjan höll sig borta och att det efter hand blev så, att en rad "det praktiska livets män" kunde stå upp och säga: Jag har tillämpat den industriella demokratin." Den har medfört ökad arbetstillgång, högre löner och — nu kommer ett skäl som gör bästa verk — billigare produktionskostnader. Då bli företagare och arbetare intresserade på ett naturligt sätt och frågan löses av sig själv. Om riksdagen däremot skulle försöka tvångs genomföra driftsämmande, blev den industriella demokratin mött av missnöende.

Det centrala i problemet är för ögonblicket — i en framtid kan det bli annorlunda — att företagaren är intresserad för saken och utgör själva drivkraften. Är han verkligen intresserad och dessutom har personliga förutställningar, kan den industriella demokrati tillämpas prak-

tiskt taget överallt. Är han det icke, ja, då finnes det stora möjligheter för ett misslyckande. I Göteborg uppträdde alla verkstämmande som det föregående förslaget till driftsämmande. Även sådana verkstämmande, som själva varit med om att införa former av industriell demokrati som för- ståt minst lika radikal som de för- slagda, ehuru de givetvis voro speciellt anpassade efter vederbörande verk. Detta att verkstämmande, som här kunna jämföras med enskild företagare, ställa sig avvissande, ägar naturligtvis svårigheterna. En annan svårighet med den ordning, som nu antagits i Göteborg, är att man gått för- bi det, som utgör den största svårigheten med den industriella demokratin, den att få alla i företaget anställda med. Vid gas- och elektricitetsverket t. ex. gäller den industriella demokratin för 304 arbetare, men icke för 276 tjänstemän. Nu är det visserligen mycket svårt att få fram en sådan ordning, men svårigheterna äro till för att övervinna. Att låtsas om om de icke existerade är stats- politik. Om det varit frågan om att göra en gent till galleriet, kunde man förstärka denna politik. Men så är icke fallet. Meningarna har ju varit att gripa sig till ett stort och betydelse- fullt problem.

Jag har varit angelägen om att framhålla de svaga förutställningarna för framgång, som förefinnas för den av Göteborgs stadsfullmäktige beslutade industriella demokratin på det att ett eventuellt misslyckande icke skall tagas som bevis för att idén är omöjlig och skrämma företagare, arbetare och kapital från att experimentera på detta område. Ett misslyckande kan visserligen icke hindra utvecklingen, men det kan lägga ste- nar i dess väg. Och det vore i sanning tråkigt. Alldeles särskilt som experimentet gjorts i avsikt att gagna.

Industriell demokrati är tidens stora fråga. Det är önskvärdt att för- hållanden mellan företagare, arbetare och kapital skall vara det samma nu, när arbetarna ha fått utövers arbets- dag samt en hög levnads- och bild- ningsstandard, som på den tiden, då de slavade 16 timmar, levde under

(Forts. 4 ut 24.)

Ell hem.

Hand händer det underliga saker på re- daktionen. Alldeles tyvä repande det med ett brev, som inte var meningens till om, men varar vi till det av en förtägen för- slag tillgängligt, som spruts om var på olika sätt i högna grad skönt.

Elsa Björkman-Guldghmidt artikel om Lilla Lisa (i Tidevarvet nr 6) berättar om det unga konstnärinnan, som med klassenle ämnar sig drinna skönlittera- ren, fördolda för andra, var starka känsla och friska tro ryddat fariser och klänningarna med sig och som uppkla- re verklighetens rikedom och tog dem i besittning.

Sydvesterka Dagbladet av den 11 april 1926 innehåller en skildring av det vacker och underbara huset, som Lilla Lisa till- sammans med sin man, den danske skulp- tören Axel Poulsen, skapat till sig vid Själlands östra kust.

Utan ett öre att betja med plåtade de låda unga konstnärerna byggnader av ett hus, som i tynglighet, skönhet och smak kunde uppfylla alla deras anspråk på en god arbetsplats och ett verkligt hem. För varje arbete de skilde, lade de undan lite pengar, tills de hade nog för att låta upp- föra husets murar. Under tiden ledde de på det minsta möjlighet. Utom vägnarna är allt i det vackra huset utfört av ma- karas själva. "Huset ser ut som en me- ditationskyrka, vita klättermurar, med vida tegelkak, böga, smärta, hystiska och kyrkliga utströmning." En förälskad världslig full av blommor om- ger det vackra huset och ökar det intresset av lugn och obehagad avskildhet från världen, som utströmning från hela hem- met. Guld och tak ha lagts in av Axel Poulsen själv, dörrar och trappor, har han skulpterat, varnda lika så ett ut- ställt konstverk. Vägnarna äro prydda med Lilla Lisas målningar och salen smyckas av några av de vackra kerami- kerna, som hon gjort med motv från sitt Långsja.

Ett sådant hem, från det största till det minsta ett konstverk akat med kärlek och entusiasm, skulle aldrig kunna köpas med pengar. Men det lyckades icke heller på en dag. Till en högpris stödjer om- det kyrka till en dag. Det huset var köpt för en hel hemmet. Det rummet var köpt, matsal, sovrum och städer. Där föddes människor två små syster och litet nu barnkamrater där. Utan att låta sig för- trötta arbetade de två konstnärerna vida- re, tills de så småningom förverkligat sitt drömda hem. Efter sig har trofast arbe- te är det nu nästan färdigt. "ett kostbart mycke, där varje ritas arbetad detalj. De- ter samman till ett fullständigt och harmo- niskt helt en triumf över material, lag- dom och en apoteos över kärlekens, åttio- ånd och att trofasthetens rikedom." Lilla Lisa starkt känsla och friska tro! "Vi själva varken hon ville och kunde nå- got av vad hon kunde."

Redaktionen.

En gedigen boksamling — utan liknans kostnad — kan envar förskaffa sig. Verk av de främsta in- och utländska författarna. Synnerligen lämpligt för ungdomsklasser. Tillävis: Red. Gösta Lindberg, Centralgatan III — Göteborg.

Äro Edra inkomster för stora?

Varom inte, nedbringa Edra livsmedelskostnader genom inköp i våra butiker

KONSUMTIONSFÖRENINGEN STOCKHOLM

AKTIEBOLAGET
KOL och KOKS

ANTRACIT
 HUSHÅLLSKOL
 KOKS, alla storlekar
 BRUNKOLS-BRIKETTER

Telefoner: "KOL och KOKS"

Det är något galet med lag och förordning

När barn med regeringsmaktens stöd och fjärdingsmans handräkning ryckas från föräldrar för att sättas i främmande hem och tvingas till en skola, som föräldrarna ogilla, då är det något galet med lag och förordning. Vilka frukter skola spira ur dessa barnsinnens slitning mellan föräldraauktoriteten och för dem främmande myndigheters maktspråk? Det må nu vara oförnuftiga skäl eller ej för föräldrarnas handlingssätt — tvångsåtgärden är dock grotesk i våra dar.

Det är något på tok med lag och förordning, när 15—16-åriga barn dömas till straffarbete i nära 3 år. Vad som är rimligt eller för lindrigt straff för en vuxen förbrytare är orimligt och förfärande hårt när det gäller barn. Här är dock fråga om så gott som jämnåriga barn, som tillsammans övat sexuellt umgänge — om i oförstånd, okynne, lek eller lusta, eller för att likna "de stora". Det är i varje fall icke fråga om våld eller köp. Skall man begära att dessa barn skola veta var gränsen går mellan "otukt" och "tukt och ära", mellan sedlighet och osedlighet, när handlingen för dem måste i båda fallen te sig lika, med den vetskap om sådana ting, som dessa barn ha tillfälle att förvärva? Och sinnesbeskaffenheten hos sig själva kunna de näppeligen urskilja som sämre eller syndigare än hos de vuxna människor, om vilka de veta, att sådant som sexuellt umgänge förekommer och räknas för både lovligt och riktigt!

Det är en himmelsvid skillnad på dessa barns förvillelser och en vuxens våld eller förförelse av vare sig minderårig eller vuxen. De äro inga brottslingar, dessa barn, men samhället kan göra dem till det genom att jämställa dem med brottslingar.

Det är att hoppas, att den nådean-

sökning för Mölndalsbarnen, som enligt upplysningar ingivits av rättsens egna medlemmar efter domens avkunnande kommer att omedelbart bifallas.

Men sedan kvarstår fakta, att myndigheterna i fråga om häktning, rannsakan och dom endast följt lagens tydliga föreskrifter. Här behövs otvivelaktigt en ändring av gällande lag och ett avståndstagande från hyckleriet till förmån för förnuftiga pedagogiska principer.

Och — i fråga om ungdom och sedlighet — vem bär ansvaret för ungdomens handlande härvidlag? Har ej samhället, då det tagit sig rätt att bestämma över en så vidsträckt del av barnens uppfostran som den skolorna har hand om, också skyldighet att i dessa skolor ge barnen den nödvändiga vägledningen i sexuell hygien och etik på ett för olika åldersstadier lämpat sätt? Denna vägledning är efterlyst ofta och länge; den har begärts av sammanslutningar och enskilda, av läkare och lekman, från snart sagt alla ansvarskännande håll. När få vi den?

Till slut en reflexion med anledning av förekommande agitation för katekesläsning och utökat timantal för kristendomsundervisningen i skolorna, bl. a. som medel mot ungdomens förvidning: ja, gärna en vidgad religionskunskap, gärna en vidgad kristendomskunskap, men kvalitativt, ej kvantitativt vidgad. Vi som ej leva kristendomen kunna ej predika den med framgång, vare sig vi äro präster, skolhåll, lärare eller föräldrar. Men den som lever kristendomen predikar den aldrig förgäves. En etiskt betonad mänsklig kod dock utan att erkänna sig som kristen vara en god och verklig själslösare. Vad ungdomen behöver, är kanske ej mera kristen-omsundervisning utan mera kristet ex. mpel bland de vuxna. Men ej av den slags kristendom som Jörlandaprästen företrädde, när han ville beslaglägga fredsmärken och ålagga läraren att upphöra med f. r. ed spröpaganda bland barnen.

Rut Adler.

Föreningen Årsta.
 Den första början — för övrigt ganska imponerande — till ett Kvinnornas hus i Stockholm är nu färdig. Den 14 febr. öppnade nämligen föreningen Årsta sin länge planerade klubblokal vid Smålandsgatan 20, där föreningen inrett en vacker våning till en särdeles tilltalande samlings- och tillflyktsort för kvinnor från både Stockholm och landsorten.

Initiativet till ett Kvinnornas Hus togs ursprungligen av Fredrika Bremerförbundet, som från början och sedan hela tiden stött som företags stöd och hjälp. Den ekonomiska föreningen Årsta bildades för att förverkliga tanken på en "gemensam samlingsplats, där kvinnor oberoende av partier och verkningsfält kunna få tillfälle att mötas till tankeutbyten, förhandlingar, samfällt arbete och samfälligt fest, och där yrk skivman efter slutad arbetsdag kan finna vila och förströelse".

Lokalerna rymma dels fem klubbrum, av vilka ett är inrett till hörsal och kan uthyras som fest- och sammanträdeslokal. Några av klubbrummen, som kunna avskiljas helt för sig, äro avsedda för medlemmar av Årstaklubben. Dessutom finnas åtta gästtrum, som uthyras till kvinnliga resande, både medlemmar och utomstående. Årsta är sålunda ett företag som inte bara angår Stockholm utan kan ha sitt intresse även för landet i sin helhet. Rummen betinga billiga pris och komma såkert där för att uppskattas. Vidare finnas matsal med servering hela dagen, huvudsaken för klubbmedlemmar och dem åtföljande vänner, också manliga, samt för de resande. Man kan få frukost, lunch och middag för resp. 0:85, 1:—:50 samt 1:75—2:25 kr.

Hela lokalen visar, att ett intresserat och sakkunnigt arbete blivit nedlagt på dess inredning. Hemtrevliga, herrgårdsskick, stoppade möbler och mjuka mattor ge åt ett rum en gammaldags prägel, medan ett annat är helt modernt, prytt med lampor med ljusa skärmar, violetta gardiner för de höga fönstren och vackra karmstolar i rödaktig färg. Allting är smakfullt och tilltalande från de praktiska och bekväma gästtrummen till det förstklassiga köket.

Måtte nu detta vackra hem få tjäna mycken lyxkosam verksamhet och fyllas av den goda anda, som tycks ha alla förutsättningar att bli bofast där.

Extra inkomst — hemarbete
 genom att i hemmen utföra stickarbeten för egen eller värs räkning på våra patenterade stickmaskin. ARE — specialmodell.

Säljes även med S. K. F. kullager. Levereras till svenska statliga institutioner.

Oöverbetalade icke rätstickningsapparater med korta nålar då ni kan erhålla en bättre och billigare, näml. Are-Standard till endast kr. 125:—, vilken kan kompletteras med randapparat för otvistikning. Nyhet: Are långstickmaskin. Nummerns världsbekända symmaskiner med kullager. Begär prospekt.

HOODISKA TEXTILKOMPANIET
 Vasagatan 15—17, STOCKHOLM.

Pressen och brottnälsreferat.

I rikets andra stad diskuteras här om dagen ovanstående viktiga spörsmål. Den organisation, som tagit upp frågan, var Göteborgs Kvinnliga Diskussionsklubb och till debatten hade inbjudits såväl representanter för pressen som andra, vilkas intäga kunde vara av särskilt värde för delattn.

Föredragshållarinnan, fröken Virginia Raymond, framhöll inledningsvis, att talesättet om att ett land har den press det förtjänar, är ett memo, som vi borde något stanna inför. Märk ett sådant uttalande som Harald Svanbergs: (i "Glimtar från Kina") "Det japanska natursjörväret är ju världsbeckant — men hur många ha gjort sig reda för vad det vill säga att ett helt folk ägnar samma lidelsefulla intresse åt naturens skönhet som Spanien åt tjurfäktingarna, England åt kappöpningarna och svenskarna åt elaka tidsningsartiklar". Det finns alltför gott om läsare, vars intellektuella intressen ingalunda samlar sig i en ädel tävlan att bruka sin läskunnighet till det bättre — utan till det andaktssamma innehåll, och för dem förtärlägges texten spalt upp och spalt ned. Rättegångsreferenter, karikatyrtecknare och rubrikexperter tävla om att tillreda anrättningar efter alla konstens regler. Det hårt anlidade utrymme är ett talesätt, med vilket man annars stänger sina spalter — men då det gäller sensationella detaljer öppna sig spalterna beredvilligt. Kan man då undra om mordteknik och rövere-historier av allehanda slag blir det med blossande intresse diskuterade ämnet bland tidningens läsare, icke minst bland ungdomen, som slukar tidningsspalterna. Sådant stof fyller fantasien för att hos några lagras sig i det undermedvetna till kommande bruk. Allt ont tycks vara gott tidsningsstoff, det goda motsvarande dåligt. Gör en man en stor och nyttig gärning genom ett långt, anspråkslöst och strävsamt liv, hur ofta blir det honom stort mer förunnat, än en liten notis, då han fyller sina 70—80 år, eller vid hans grav. Bryter samma man sin plikt, blir han strax biofererad, fotofererad och en synnerligen int. essant person. Då blir det minsann ingen liten notis utan dubbelstap och feta överskrifter.

Alla äro ense om, att då det gäller det offentliga livets renhet eller sådana saker, som ha med affärlivets hederlighet att göra, då har pressen inte blott rätt, utan

tydlig moralisk skyldighet att med sin strålkastare belysa händelsen och visa publikens sammanhang. Då representanter pressen samhällets vakna samvete, den har i sin makt att i samma person utpträda som rannsokare, anklagare, domare och strafffullbordande organ. Den har själv det sista ordet. De flesta människor hålla icke mer än en tidning — därför blir tidningens dom också samhällets dom — den fruktas också med rätta i våra dagar mera än den dom, som faller av domaren i sittande rätt.

En tidning bör alltid kunna samarbeta med en vakna och samvetsgrann åklagare-myndighet. Offentliggörandet av en rätts- eller mordares porträtt har den största betydelse så länge han eftersöktes och ännu befinner sig på fri fot. Blir han gripen, har hans utseende och hans historiska intet som helst intresse för andra, än dem, som nu skola avgöra om hans skuld och straff.

Pressens ideliga sysslade med alla detaljer, som röra brottslingen, har en depraverande inverkan på de brottsliga elementen själva, inge somliga en misströad stolthet, men bli för de anhängiga ofta en källa till stora lidanden. Som det nu är, annonseras förbrytelsefullständigt ut. "Det har visat sig att orsaken till många uppkärlade brott är att söka i de upplysningar pressen lämnar sin läsekrets", säger en amerikansk domare.

SINGER

symaskin — sommerskians bästa hjälp.

Sjukvårds- och Förbandsartiklar
 Kirurgiska Gumvårar, Bandager alla slag, Elektriska Hörapparater, Induktionsapparater, Aderbräcksstrumpor, Bräckband, Ryggkällare, Grossrossketter och Gördlar, Brösthöllare, Lungskyddare, Sköjknappar, Liggygnor, Dambindor, Barnsvårdsartiklar alla slag m. m. Besök eller tillskriv oss. Illustrerade kataloger gratis.

Magasin Special
 Vesterlånggatan 66 (Ingång i Fasanen)
 Birger Jarlingatan 9
 STOCKHOLM

Emilia Fogelklou.

Släktlivet och de politiska linjerna.

III.

När det är storflyttning, få möbler och värdesaker ligga i lådor och magasin, medan den nya bostaden är under uppförande, och det dröjer innan de få igen sin rätta plats i den nya våningen. På samma sätt är det med politiska omvälvningar. Det dröjer länge — ibland förfärande länge — innan omliggande människliga värden återfinnas eller kunna igenkännas inom de nya sociala ramarna. Och detta dröjsmål blir alltid i viss mån till förfång för den eld- eller de generationer, som leva under "storflyttan", även om de få kompensering i andra avseenden.

Liberalismen, som i stort sett var närd av samma idéer som revolutionen blev i alldeles särskild grad en tillvaratagare av värden på släktlivets område. Detta hängde djupast samman med dess framförande av personlighetsprincipen och alla därtill hörande slutsatser,

bland andra ny syn på kvinnans ställning i familj och samhälle. (Till liberalismens begränsningar härvidlag återkommer jag). Nu några ord om de bevarade och de nya värdena.

Det ligger ett innerligt sammanhang mellan monoteism och monogami — ett sammanhang, som ännu väntar på sin historisk-psykologiska utredning. Den oerhörda koncentration av själslivet, som innebäres däri att "all din häg och all din själ och alla dina krafter och allt ditt förstånd" inriktas utifrån ett enda stort grundmotiv, verkar givetvis formande också på hållningen gentemot släktlivet. (Tänk på sjätte budet i Mose lag och dess skärpning i Nya Testamentet med karaktär just av andlig hållning gentemot släktlivets splittring och utplottring i småposter).

Den klart hävdade personlighetsprincipen är en valör som — även utan klar insikt i de mellanliggande leden av andligt sammanhang — verkar i parallell riktning. Det är därför alldeles konsekvent, att en Spencer hävdar monogamien som omistligt social-etiskt direktiv för äktenskapet. Och sedan Stuart Mill med flammmande övertygelse hävdat kvinnans jämbördighet med mannen, följer den för oss alla bekanta raden av kvinnor och män, som dels kräva rätt till utbildning och arbete för båda könen, dels lägga fram nya synpunkter på kärleksliv och äktenskap. För Sveriges del behöva vi endast nämna den första och sista kvinnan i ledet — Fredrika Bremer, Ellen Key. Den mellanliggande kulturperiodens idéskiftningar rulla då upp sig för vår inre syn, med Robinson (se art. "Robinson" av Karin Tegel i Tidevarvet n:r 14 f. 1926.) och Ibsen som tankeställare och väckande krafter. Robinson har ännu knappast sett sin dag. I denna fråga borde man dock trycka hans namn med feststil!

Icke det äkta ständets ömsesidighet sprägel, utan personlighetsprincipen blir regulator för släktlivs-

idéerna, och härav föds den grundläggande övertygelsen: "Den som utan kätlek ingår äkta förbund förbryter sig mot det heliga i sitt väsen." I detta sammanhang återvinnas inom protestantismen för den samma kvinnan i celibat något av samma aktring som hon haft inom katolicismen. Udden rikts mot den erotiska splittringen och det obesjälade samlivets frätsår på personlighetsmedvetandet. Askesen — för ett ändamåls skull — återfår i viss mån sin plats som ett av medlen för människofostran. "Dubbelen" inom könslivet kräves upphävd. Robinson anger just som önskemålet människans likställdhet med kvinnan i äktenskapslivet ansvar.

Hos Ellen Key blir betonandet av självfullhet också i det erotiska livet så stark, att hon ej blott hävdar den religiöst härledda känslökonzentrationen såsom antites mot all råhetens, splittringen och hyckleriet på släktlivets område, utan i sitt patos skjuter över målet och låter religion omsatt i (erotiskt) kärleksliv träda i stället för religion, över huvud. Men hon har på ett sätt, som står oss för samtidigt nära för att ännu få

sitt viktiga perspektiv, hävdad moderssynen på släktlivet och även givit ord för det begrepp om samhällsmoralen, som sannolikt måste få en ännu mera djupgående innebörd än hon själv lade in i detta ord. — För övrigt är det märkligt att finna, hur den nyare Fredrika-Bremerforskningen avslöjar mer och mer av det universala politiska intresse, som besjälade Fredrika, liksom Ellen Key och — vida tidigare — Birgitta. Men för de många torde, så vitt jag kan förstå Stuart Mills motivering för kvinnornas rättsliga, ekonomiska och politiska frihet vara den betydelsefullaste. Han ansåg, att det för alla mörkhet skulle i god riktning förvandla äktenskapslivet och hemmet med en sådan erkänd jämbördighet — en tanke, vartill jag i annat sammanhang återkommer.

Det är påfallande, hur mycket mera och tidigare liberalismens ekonomiska principer utfördes i praktiken än de direktiv, som sammanhängande med släktlivet. För envar, som inser, att hela frågan om släktets och släktlivets be-

Twilfitts handskar och vantar äro överträffade icke blott i fråga om kvalitet och elegans utan framför allt i pris. Köp därför inga handskar utan att först besöka Twilfitts handskaffari, Nybrog. 11.

Det finns länder, där det gäller som en oskriven lag, att ett mål med domstols prövning icke får av pressen kommenteras och allra minst utläggas på ett sätt, som kan prejudicera domstols- eller allmänhetens uppfattning i saken. Ett personligt omdöme i ett rättsingsreferat skulle där beivras som ett oförflött brott mot god ton och vederbörlig sed. I Sverige tycks uppfattningen vara en annan.

Erkännas måste, att stamokternas och pressens sammanstämningar med tillägga med ett sådant ändrande i den till det bättre i de rådande missförhållandena — hittills dock, tyvärr, utan större resultat. Frågan är om icke det bästa, det enda medlet kommer att bli skapandet av en opinion med pressen själv i spetsen, mot de rafflande och sensationsegande brottmålsreferaten, och att pressen i sitt nyhetsrapportage hade allt större vikt vid vad man vill kalla de positiva nyheterna — glädjande och uppmanande meddelanden om det bästa som sker, framsteg som göras på alla områden jorden runt — något som kan utlösa mod och kraft hos människorna. I en tid som vår, då man kanske mer än annars talar om att pessimism och dödlighet förlämnar massorna, har pressen en väldigt uppgift att fylla — en uppgift, som alltför ofta ställs i skuggan av det negativa, det nedbrytande tidningsstoffet, som nu tycks vara en alltför dominerande plats i tidningsgrans spalter såväl i ord som bild.

I en efterföljande delatton, som blev mycket livlig, framhålls bland annat vikten av en bättre journalistutbildning, samt framför allt oskärpheten av att de ansvariga i denna utövning söka praktiskt framkallna vägar till höjande av allmänhetens intress i fråga om tidningsutövning.

Magsyra, Halsbränna och kvävningar... Fruktall-Samarin... Cederroth's Tekn. Fabr., Stockholm

Industriell demokrati.

(Forts. fr. sid. 1.)

primtiva förhållanden, öta saknade förmågan att läsa och skriva och icke kände sitt människovärde. Man kunde knappast begära att den tidens arbetare själva skulle kunna organisera och övervaka sitt eget arbete. Då var det riktigt med en sådan organisation av produktionen, att ägare och företagare kommande över de anställda och sedan genom en rad förman, lasar och inspektörer kontrollerade att order utfördes och att det arbetades. Om icke planläggningen av arbetet varit detaljerat och övervakningen effektiv hade resultatet säkerligen blivit likt.

Men tiderna ha dessbättre förändrats. De tekniska framstegen ha möjliggjort en arbetstid, som icke är större än halften av den som var föregående för knappt ett halvt sekel sedan. Samhället har genom skolor och på annat sätt skapat förutsättningar för alla medborgare att tillgodogöra sig kulturskatter av olika slag.

De stora folkföreläserna ha också bidragit till att lyfta upp arbetarklassen och föra fram duktigt folk. Särskild framträdande är deras organisationsförmåga. Det är ingen tillfällighet att arbetarpartiet är det bäst organiserade. Samtidigt som det inom industri, hand- och sjöfart klagas över brist på organisatörer finns det bland arbetarna överflöd på dem. Den vanliga alstras genom de olika folkföreläserna är betydande och borde i större utsträckning än som sker tillgodogöras för produktionen. Fackföreningarna ha sina fel, och mot övergrepp av olika slag kan man icke reagera kraftigt nog. Men man må icke endast se till felet. Om man ser på fackföreningsrörelsen, men icke på samhällets sätt som tjuren på det röda skynket, tvingas man uppmärksamt till beundran för den solidaritet, öfverflyttighet och disciplin som utvecklats och ännu mera inför den organisationsförmåga de lokala fackföreningsledarna, icke minst de unga, lägga i dagen. En lokal fackförening är som bekant i många fall ett stort företag. Den kan ha flera tusen medlemmar och en budget på åtskilliga hundratusen. De ledande inom sådana föreningar få sig att säga med ett visst självförtroende, såg både nej och ja, att handskas med folk av olika slag, att räkna med konjunkturfuktationer och att förvalta pengar. Och detta utan förhållningskritik än vad en skildra företagare någonsin önskat för sig. Hela vårt folk tränas faktiskt till en form av ekonomisk självverksamhet, som man aldrig skulle ha kunnat tänka sig för ett halvsekel sedan. Fackföreningarna ha kanske

gjort de största insatserna i detta avseende.

Det kommunala arbetets demokratisering berömdes mycket. Istyrelser och nämnder få personer, som kanske i sin dagliga gärning äro brödärsarbetare eller tidningsbud, sig förelagda stora uppgifter och tvingas att räkna med valdiga summor. De flesta folkföreläserna verka i denna riktning, icke minst idrottsrörelsen. Det är en verklig fröjd att se unga arbetarpojkar, hantverkare, batterskötarna, för att nu nämna några, i kyrkan, lösa idrottsföreningar, som ha en omsättning som ett betydande affärsföretag, och kalkyler och resoner ekonomiskt. Detta är endast några exempel.

Man kan icke betrakta dessa ekonomiskt skolade, starkt ansvarskännande och ofta mångsidigt bildade arbetare, vilka för övrigt leva på en relativt hög levnadsstandard, som vanliga män i ledet, de där kommande av över- och underbefäl. Inom ett större företags arbetsgrupper finnes det vanligen en rik förmåga av omlast samt förmåga och organisationsbegåvning. Man talar om våra bortomrämde miljoner i samband med vattenfallen. Man skulle kunna använda samma talesätt med tanke på det intresse, den kraft och förmåga, som finns utnyttjade inom arbetslag. Om denna kraft icke ledes in på riktiga banor blir den förlig. En arbetare, som känner med sig att han gör något till och som fått sin egenhet prövad på olika områden, är en oroshåd i ett dåligt leit företag. Hans naturliga begåvning och organisationsinnehåll reagerar uppmärksamt mot felaktiga dispositioner. Men han kan ingenting göra. Följderna av det dåliga systemet — arbetslöshet, reducerad arbetstid, försämd lönestandard — får man däremot känna vid. Allt missnöje, berättigat eller oberättigat, samla kring dessa naturliga ledare och arbetet blir dåligt, hur många direktörer, direktförsassister, förman, lassat och inspektörer mag än har som övervakare.

Den industriella demokratiserings problem är till stor del problemet om produktionsapparaters förenklighet. Där denna idé tillämpas i anda och samning har, så högt som arbetarklassens för närvarande står och så van som den är att handla under ansvar och in om sig själv, i sin egen ambition och kamrattskänsla samt tillvaratagandet av sina egna intressen, en förman, som är noggrann och fördrande men också rättvis och fri från småaktighet, Det är en bra förman, en förman, som arbetar osjälviskt utan lön och som aldrig gör de anställda den fördrande känslan av att vara övervakad och

den däremot de mot bevarandet, förenyandet eller omstörtandet av själva samhällslivet direkt inriktat av deltagarprogram trada i förgrunden.

Och ändå bodas den just nu äminstone mögerna någon av de mänskliga dygtripsarna under denna övervakningens och styriföringens — en rätt så provande uppgift för övrigt, när alla som vill "komma med" springer antingen till första klasskuppen eller tredje klasskuppen, utan tillräcklig omsorg om den omissliga princip, utan vilken man kan konstruera, men ej organisera, skapa, det nya samfundet.

Jag kan inte förstå annat än att den närvarande tidpunkt, då kvinnorna blivit inkallade till medarbetarskap inom det politiska livet, i hög grad understryker ett krav på oss att verkligen sätta personlighetsprincipen i relation till omissidighetens princip. Detta är en nödvändighet för både familjen och samhälle. Men jag tror aldrig genomförbarheten i stort kan ha den ringaste utsikt att lyckas, så vida icke denna samhällsrelation först genomarbetas i förhållande till famil-

Påred Barnens Bröd

med K.F.s vitaminrika växtmargarin

70 öre per 1/2 kg

7 kooperativa butiker (Konsumtionsföreningar)

missrottda. Just i förenkligen av övertäckningen ges en möjlighet till förbilgad produktion och högre löner.

Förbilgad produktion och högre löner behövs icke stå i strid med varandra. Själva har jag den erfarenheten att de mycket väl kunna förenas. Det gäller endast att för produktionen rationellt utnyttja den allmänna streringen av levnads- och bildningsstandarden. Många av industriens svårigheter äro att söka däri, att företagen ha att dragas med alla obehagen av den strerade levnads- och bildningsstandarden, men icke hunnit utnyttja de än större fördelarna.

Industriell demokrati är en väg därtill. Det gäller nu att finna de lämpliga formerna. Och de måste experimenteras fram inom de privata företagen.

Vad som kan hända.

En man heter Tjernberg. I Norrlands timmerskogar har han vuxit upp, men blev utan arbete. Kom till ett sägverk. Fick styvt nattarbete för 35 öre i timmen.

När vintern kom och sågen stannade, drovs han med 1000-tal andra sägverksarbetare ut på landsvägen för att tugga sig fram eller söka tillfälligt arbete.

Han kom till Djursåsholm. Fick se den stora sönstationen- och gav akt på all lump och skrot, som dagligen vräktes ut, och fann en utväg till fri utkomst. Han byggde sig ett litet hus vid sjöbrynan, av bräddplattor och plåtbitar, och blev en intresserad lumphandlare, som förstod vad lump kunde dugas till och vad folk kunde vilja ha.

I fem år har han uppehållit sig på sitt yrke. Men icke en förtärd mark fick han rätt att använda heryd sin kåk. Och för tre år sen fick han befällning att riva ned den och ge sig i väg. Då han ej hade, skickades manskap ut, som rev ned hans hus och förde bort materialet.

Tjernberg klagade hos länsstyrelsen Han överträdde att få bygga upp en ny koja på samma plats — sedan han fått ett numligt löfte från markägaren. Men i år har lumpsamlaren Salomon Peter Tjernberg dömts att böta 50 kr. för överkän på Rinkelys bösta i Daneryd. Han hade å bostället mark huggit en del träd och byggt sig en koja, där han sovan bott. Kojan blev den 2 oktober 1926 nedrivna på föransättande av landsfiskal Herbert Lilienberg. Med anledning härav anmälde Tjernberg landsfiskalen hos k. u. t. Arrendet förordade dock ej annan åtgärd än att Lilienbergs uttalande infördrades, varföre k. u. t. yttrade anmälan utan avseende.

Det finns några skygga och pågämsamma figurer, som säljer Faderens landet. Man skäms för dem — därför att det är nöden som drivit dem till något, som de själva skäms för.

Nu är Tjernberg ännu i blanda dem.

Många han skäms — eller måne han kunnat skadeglädje mot det samhälle, som köstade på sig att ta avstånd från Faderens landet, men som ej finner anläget vara att söka en praktisk form för markens utnyttjande — till uppmuntran av en företagsamhet, som rör sig i stora affärer, men som vill ha en koja och ett arbete.

(Forts.)

Observera

skaffenhet är ett betydelsefullt underlag ej blott för vissa politiska frågor utan för hela det politiska systemet över huvud, gäller det att granska orsakerna till att de värdespunkter som härvidlag hört till i regnen i den liberala skeddningen ännu så föga gör sig gällande.

överskattning ända till "idolbildning" (Mayreder) och än resulterade i sådana (metafysiskt betonade) fördomarna av kvinnan, som hos Strindberg växlar med idolbildning och hos en Otto Weininger tar sig uttryck, för vilka man endast inom en viss gren av medeltidslitteraturen finner motsvarighet. Denna brist på kamrattskänsla har ju en myckenhet djupt liggande orsaker. En sida av bristen torde komma att hävas genom fördjupad kunskap i psykologi. En annan hänger samman med den ensidiga individualism, som ser på den enskilde såsom ett isolerat väsen utan den nödvändiga självverkan, i vilken han står till samhälls- och gruppliv i övrigt. Först när personlighetsprincipen direkt och påtagligt ställs in mot ett nytt samhällsideal, som kräver just den principens genomföring som grund för sitt realisande — först då kan det etiska kravet på individen verka direkt omgestaltande på familje- och samhällsliv. Så länge man låter individen vara till som individ, i tanke att allt det samhällliga och familjala leder upp sig själv utan riktlinjer, så länge måste liberalismen över huvud "sitta på undantag", me-